

Великоіваненко Г.І.,

кандидат фізико-математичних наук, професор кафедри економіко-математичного моделювання Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Трокоз Л.О.,

аспірантка кафедри економіко-математичного моделювання Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ У КРЕДИТНІЙ ПОЛІТИЦІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Кредитна політика комерційного банку представляє собою комплекс дій, метою яких є підвищення прибутковості кредитних операцій та зведення до мінімуму кредитного ризику. Важливо зауважити, що підвищення рівня банківських ризиків відбувається за відсутності дієвої кредитної політики чи наявності у ній протиріч, а також при недотриманні її вимог службовцями комерційного банку.

Кредитний процес – це серйозна робота комерційного банку, що здійснюється з метою створення якісного та максимально дохідного портфеля кредитних операцій. Від чіткості та організації кредитного процесу залежить рівень кредитного ризику, повна відсутність якого неможлива у банківській практиці. Саме кредитний ризик є основним серед притаманних комерційним банкам ризиків [1, с. 50]. Зазначимо, що система управління кредитним ризиком будується відповідно до розробленої комерційним банком власної кредитної політики [2, с. 311].

Комерційні банки виступають у якості кредиторів суб'єктів ринкових відносин, у зв'язку з чим виникає гостра потреба у адекватному оцінюванні кредитоспроможності клієнтів-позичальників. Тому, з метою вирішення завдання об'єктивного аналізу кредитоспроможності потенційних позичальників, комерційні банки постійно проводять роботу, спрямовану на удосконалення існуючих методик оцінювання кредитоспроможності, а за відсутності таких, здійснюють розробку нових.

Особливістю кредитної діяльності комерційних банків є те, що на неї чинять вплив різні фактори ризику, які у свою чергу тягнуть за собою можливість непогашення кредитного зобов'язання з боку позичальника

у визначений термін. Тому, наданню кредитних коштів має передувати ґрунтовний аналіз факторів, через які можливе непогашення кредитної позики. За такого аналізу і відбувається дослідження кредитоспроможності клієнтів комерційного банку [3, с. 234]. Оцінювання кредитоспроможності клієнта-позичальника є необхідною умовою щодо укладання кредитної угоди з банком-кредитором [4, с. 97].

Одним з найпоширеніших методів оцінювання кредитоспроможності позичальників комерційного банку є кредитні скорингові системи, що здійснюють оцінювання ймовірності повернення чи неповернення клієнтом позичкових коштів. Серед існуючих підходів до побудови скорингових систем виокремлюють наступні: аплікаційний (application), поведінковий (behavioral), колекторський (collection) та шахрайський (fraud). Методи розроблення скорингових моделей поділяються на такі, що ґрунтуються на статистичних даних та експертних оцінках. Так, на етапі нарощування кредитного портфеля, оцінювання кредитоспроможності позичальників здійснюється експертним методом. Проте, в окремих випадках можливе й застосування статистичного скорингу придбано у компаній-розробників таких моделей.

Для розроблення скорингових систем, які ґрунтуються на використанні статистичних даних, використовують регресійний, кластерний та дискримінантний аналіз, дерева рішень, інструментарій нейронних мереж і нечіткої логіки.

З плином часу змінюються соціально-економічні умови, відбуваються зміни людського світогляду і скорингові системи не є стабільними до таких змін. Тому, існує гостра необхідність у постійному моніторингу роботи скорингових моделей та їх оновлення шляхом залучення нових статистичних даних щодо позичальників комерційного банку.

Автоматизація процесу оцінювання кредитоспроможності позичальників потребує інноваційних рішень, які б забезпечували гнучкість скорингових моделей в умовах постійних змін економічного середовища. Для підвищення точності прогнозування необхідним є поєднання декількох скорингових моделей, що прогнозують одну й ту саму величину, наприклад, ймовірність настання дефолту позичальника, проте розроблених на підґрунті різних підходів. Так, використання мультискорингового підходу можливе шляхом поєднання інструментарію теорії нечіткої логіки та технологій штучних нейронних мереж. Таке поєднання створює можливості для здійснення більш адекватного оцінювання кредитоспроможності позичальників банку, внаслідок урахування усієї наявної інформації (як статистичних даних, так і експертних знань) та проводити ефективне налагодження економіко-математичних моделей на підґрунті реальної статистичної інформації [5, с.318].

Література:

1. Ширинская Е.Б. Операции коммерческих банков: Российский и зарубежный опыт [Текст] / Е.Б. Ширинская / Под редакцией Н.Ф. Карпычева [2 изд., переработанное и дополненное]. – Москва “Финансы и статистика”, 1995. – 160 с.
2. Мороз А.М. Кредитний менеджмент: Навч. посібник [Текст] / А.М. Мороз. – К.: КНЕУ, 2009. – 400 с.
3. Рид Э. Коммерческие банки [Текст] / Э. Рид, Р. Коттер, Э. Гилл, Р. Смит // общ. ред. д.э.н. В.М. Усоскина. – М.: Прогресс, 1983. – 501 с.
4. Панова Г.С. Банковское обслуживание частных лиц [Текст] / Г.С. Панова. – М.: АО ДИС, 1994. – 352 с.
5. Великоіваненко Г.І. Моделювання внутрішніх кредитних рейтингів позичальників комерційного банку [Текст] / Г.І. еликоіваненко, Л.О. Трокоз // Економічний аналіз : збірник наукових праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С.І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: ВПЦ Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2012. – Вип. 11. – Частина 1. – 468 с. – С. 313-319.